

Kieltenopetus suurten haasteiden ja muutosten edessä

Perttu Ståhlberg

Kieltenopetus ja yhteiskunta ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä paljon. Suullisen kielitaidon testaaminen ja arviointi eivät ole kuitenkaan pysyneet tämän kehityksen vauhdissa. Opetussuunnitelmien sisältöjen lisääntyminen on myös suoraan vaikuttanut opettajien työmäärään. Koska kielet ovat välineaine, niitä tulisi nykyistä enemmän integroidusti käyttää osana muiden aineiden opetusta.

1990-luvun alussa meitä tulevia kielenopettajia koulutettiin Opetushallituksen suullisen kielen kokeiden käyttöön sanomalla, että sitten kun siirrymme työelämään, nämä kokeet ovat varmaan jo osa ylioppilaskoetta. Työelämässä tämä kokeiden testaaminen jatkui. Pidimme keväisin suullisia kokeita abeille, saimme kokemuksia, ja kirjoitimme opiskelijoille todistuksia suullisesta kielitaidosta. Kokeen arvosanataulukko ja sen selitykset muuttuivat aina välillä, mutta muuten oleellista kehitystä ei tapahtunut. Korvaus suullisten kokeiden pitämisestä vaihteli kouluittain, ja kaikki opettajat eivät enää markkinoineet tätä mahdollisuutta opiskelijoilleen. Jotkut jopa luopuivat kokeiden järjestämisestä kokonaan.

Nyt parikymmentä vuotta myöhemmin yksi lukion valtakunnallinen syventävä kurssi on muutettu suullisen kielitaidon kurssiksi. Suulliset kokeet ovat säilyneet hyvin samantyyppisinä, ja nyt niitä käytetään tämän syventävän kurssin loppukokeina. Olemme vielä kaukana siitä, että suullista kielitaitoa testattaisiin myös ylioppilaskirjoituksissa, eikä se taida tällä menolla toteutuakaan, ainakaan ennen kuin me 90-luvun opiskelijat olemme jo jääneet eläkkeelle.

Tämä räikeä ero opetuksen sisältöjen, vaatimusten ja arvioinnin välillä on yhtä suuri kuin aiemmin. Halusimme tai emme, niin loppukoe vaikuttaa opetukseen jossain vaiheessa joka tapauksessa. Ja vanha viisaus, että mitä ei testata, sitä ei opeteta, pitää tässäkin hyvin paikkaansa. Samaan aikaan suullinen kielitaito on nyky-yhteiskunnassa yhä tärkeämpi ja usein jopa ainoa vieraan kielen osa-alue, jota oikeasti ja aktiivisesti tarvitaan. Opiskelijat haluavat myös itse sitä oppia ja harjoitella.

Aloitin vakinaisen työurani kielenopettajana koulussa, joka oli ollut luokattoman lukion kokeilukouluna. Sen hetkisen periaatteen mukaisesti kaikki kurssiarviointi oli keskitettävä koeviikolle. Kurssin aikana olisi keskityttävä itse oppimiseen ja arviointi ja kaikenlainen testaaminen koettiin tätä oppimista häiritsevänä. Oppilaat vaativat kuitenkin esimerkiksi sanakokeiden pitämistä. Ja näin me teimme: pidimme heille sanakokeita, vaikka suoranaista lupaa ei rehtorilta tähän tullutkaan. Opiskelijatkin siis kokivat testaamisen oppimista edistävänä ja opiskelua tukevana tekijänä. Testaaminen ei ole erillinen osa opetusta, vaan kiinteä ja jatkuva opiskelua tukeva oppimisen mahdollisuus.

Olen viime vuosina päässyt tarkastelemaan kieltenopettajien työtä myös hieman ulkopuolisen silmin. Vaikuttavaa on ollut seurata esimerkiksi opettajia, jotka opettavat lukiossa englantia ja ruotsia. Heillä on melkein poikkeuksetta suuret ryhmät, paljon yo-kokeita ja koeviikot, kurssityöt, uusinnat, suulliset kokeet ja ylioppilaskirjoitukset toistuvat tiheään tahtiin. Tarkastamisen ja testaamisen määrä on karannut käsistä ja on usein poissa itse opetukseen käytetystä ajasta.

Opiskelijoiden oikeusturvaa ylioppilaskirjoituksissa uhkaa arvostelusteemi, joka vertaa opiskelijoiden suorituksia toisiinsa, eikä heidän oman osaamisensa tasoon. Huonoin tilanne on niissä kielissä, joissa kirjoittajamäärät eivät ole suuria. Meillä olisi kuitenkin jo olemassa käyttökelpoinen väline kriteeripohjaiseen arviointiin eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen muodossa, jotka määrittelevät keskimääräiset osattavat asiat kullakin tasolla. Sitä käytettäessä opiskelijat saisivat arvosanan oman osaamisensa perusteella eikä suhteessa kokeen vaikeustasoon, tai muiden testattavien osaamistasoon.

Joka vuosikymmen opetussuunnitelmiin on tullut jotain lisää, mitään ei juurikaan ole otettu pois. Mutta maailma on muuttunut, oppilaat ja tekniikka ovat muuttuneet. Sähköiset oppimateriaalit olisivat helposti muokattavissa ja näin ne pysyisivät paremmin ajantasaisina kuin painettu oppimateriaali. Olisiko jo aika puhtaalta pöydältä miettiä mitä opetamme ja miten opetamme? Harvalle meistä kieli itsessään on tärkeä. Eikö se lähes aina ole kommunikaation väline? Meillä on jotain sanottavaa ja haluamme saada viestimme ymmärrettävästi läpi. Opetuksessa olisi aika siirtyä kielestä itseisarvona kieleen viestinnän ja ymmärryksen välineenä.

Olisiko aika ja riittävästi rohkeutta uudistaa sisältöjä, parantaa meidän tuotettamme, jotta se säilyisi kilpailukykyisenä myös tulevaisuuden koulussa? Suomessa kieltenopetuksen rakenteellinen uudistaminen on aina törmännyt ruotsin kielen asemaan. Mutta eikö jo perusopetuksessa ruotsin opetukseen olisi mahdollista integroida sisältöjä, jotka ottavat huomioon pohjoismaisen maantieteen, kulttuurin ja historiaa ja sen lisäksi opetella hieman yhteispohjoismaista ”skandinaaviskaa”. Kielten ja eri kulttuurien opiskelu pitäisi mitä suurimmassa määrin olla kansainvälisyys- ja suvaitsevaisuuskasvatusta.

Kotikansainvälisyys on yksi tapa uusia rakenteita. Koulun ulkopuolisen maailman mukaanotto korostaa myös nimenomaan suullista kielitaitoa. Kielten ja kulttuurien opettajina toimii koko ympäröivä yhteiskunta. Seuraavat opetussuunnitelmat vievät maamme kieltenopetusta lähelle 2030-lukua. Nyt tarvittaisiin pitkän ajan suunnittelua ja rohkeita visioita siitä, millaisessa maailmassa elämme silloin ja millaisia kieli- ja viestintätaitoja tulevaisuuden yhteiskunnassa tarvitaan.

Kirjoittaja on kieltenopettaja ja Espoon kielten konsultoiva opettaja Helsingistä.